

**Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības
koordinācijas institūcijas padomes sēdes**

protokols Nr. 1

Klātienē

Rīgā, Brīvības bulv. 36, Bibliotēka

2024. gada 8. novembrī

Sēdi vada:

Edmunds Valantis – Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomes (turpmāk – padome) priekšsēdētājs, Ekonomikas ministrijas valsts sekretārs

Ar balsstiesībām piedalās:

Andulis Židkovs – Satiksmes ministrijas valsts sekretāra p.i.

Uldis Biķis – Latvijas Darba devēju konfederācijas padomes loceklis

Raivis Kronbergs – Zemkopības ministrijas valsts sekretārs

Māris Pūķis – Latvijas Pašvaldību savienības vecākais padomnieks

Mihails Papsujevičs – Tieslietu ministrijas valsts sekretārs

Boriss Kņigins – Veselības ministrijas valsts sekretāra vietnieks finanšu jautājumos

Jānis Endziņš – Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs

Jānis Šnore – Zemkopības ministrijas valsts sekretāra vietnieks

G. Oškāja – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētāja vietiece

Piedalās:

Raivis Kronbergs – Valsts kancelejas direktors

Skaidrīte Ābrama – Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas priekšsēdētāja

Oļegs Burovs – Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas priekšsēdētājs

Gatis Liepiņš – Publisko izdevumu un revīzijas komisijas priekšsēdētājs

Pēteris Vilks – Valsts kancelejas Pārresoru koordinācijas departamenta vadītājs

Dzintra Gasūne – Valsts kancelejas Pārresoru koordinācijas departamenta Kapitālsabiedrību pārvaldības nodaļas vadītāja

Andris Grafs – Baltijas korporatīvās pārvaldības institūta viceprezidents

Daiga Auziņa-Melalksne – Baltijas korporatīvās pārvaldības institūta valdes locekle

Māris Vainovskis – Vecākais partneris Banku un finanšu prakses grupas vadītājs Zvērināts advokāts Eversheds Sutherland Bitāns

Marina Podvinska – Ekonomikas ministrijas vecākā eksperte kapitālsabiedrību pārvaldības jautājumos

Kaspars Gorkšs – Latvijas Darba devēju konfederācijas ģenerāldirektors

Juris Gaiķis – Konkurences padomes priekšsēdētājs

Protokolē:

Laura Līne – Valsts kancelejas Pārresoru koordinācijas departamenta Kapitālsabiedrību pārvaldības nodaļas juriskonsulte

Sēdi sāk plkst.13.⁰⁰

1. Diskusija par Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta grozījumiem

Ziņo: P. Vilks

P.Vilks: Diskusijas par grozījumiem Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā ir notikušas jau ilgstoši. Nedaudz par vēsturi Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantam, tā jau ir kopš 2002.gada, bet kodols ir faktiski nemainīgs un atbilst tam, kas ir paredzēts vairākās ziemeļeiropas valstīs un vecākās Eiropas valstīs, definējot tās valsts stratēģiskās intereses, būtiskas valsts intereses, stratēģiskos pakalpojumus un faktiski ieviešot tirgus nepilnības konceptu. Šajā evolūcijas procesā ir būtiski daži atskaites punkti, kurus es vēlētos uzsvērt un viens no tiem ir būtiskas izmaiņas, kas notika pēc 2017.gada, kad tika uzsākta aktīva valsts kapitālsabiedrību inovāciju iniciatīva, tika veikts arī izvērtējums, par to cik lielā mērā valsts kapitālsabiedrībām ir vai nav robežas darboties ar pētniecību un inovācijām, iet dažādos eksporta tirgos, tam sekoja Ministru kabineta 2021.gada ziņojums, iezīmējot valsts kapitālsabiedrību darbības robežas un kas lielā mērā ir konkurences neitralitātes piemērošana un faktiski no Ministru kabineta dodot mandātu valsts kapitālsabiedrībām darboties daudz brīvāk arī ar pētniecību, attīstību un inovācijām dažādos tirgos. Kā vēl viens ļoti būtisks pagrieziena punkts ir kopš 2020.gada janvāra, kad stājās spēkā regulējums Konkurences likumā, kurā ir ietverts darbības izpaušmes ierobežojums valsts kapitālsabiedrībām un paredzēta arī konkrēta lietu izskatīšanas kārtība Konkurences padomē, respektīvi, ar to brīdi jau faktiski varētu prezumēt, ka likumdevējs jau norobežoja izpaušmes uzraudzības formu un to formu vai regulējumu, kas ir jāizvērtē pie kapitālsabiedrību dibināšanas. Ar šodienas piedāvājumu, pēc plašām diskusijām dažādās grupās, mēs skaidri nodalām tās robežas publisko personu kapitālsabiedrību veidošanas procesā, kas tanī brīdī, kad šīs kapitālsabiedrības tiek veidotas publiska persona pieņem lēmumu par to un arī , pārvērtēšanas procesā un par darbības izpaušmēm, kas, savukārt, var ierobežot konkurenci, respektīvi, kas tiek regulēts ar Konkurences likuma 14.¹ pantu, respektīvi, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pants attiektos uz kapitālsabiedrību dibināšanu un darbības pārvērtēšanu – tās ir faktiski vadlīnijas publiskām personām – domāt un rūpīgi vērtēt to ekonomisko efektu, kāds ir no kapitālsabiedrības dibināšanas, bet pie nosacījumu pārkāpšanas un atbilstoši Konkurences likumā ietvertajai kārtībai, kas šajā piedāvājumā tiek īpaši uzsvērts. Par šo piedāvājumu jau mēs vienojāmies valsts sekretāru sanāksmē vasarā un tas būtiskā mērā mazina šo administratīvo slogu, kas ir pašreizējā situācijā Konkurences padomei, kas ir bijis saistīts ar intensīvu atzinumu sniegšanu, bet mēs redzam, ka šis atzinumu sniegšanas juridiskais spēks ne vienmēr sasniedz to gaidīto efektu un tas zināmā mērā arī atbrīvotu resursu Konkurences padomei, skatoties neitralitātes principu pārkāpumu pie darbības izpaušmes. Jau patreiz valsts kapitālsabiedrību modelis ir veidots tā, ka jau šobrīd Ministru kabinets nosaka kapitālsabiedrībām vispārējo stratēģisko mērķi, kurš ir ļoti saturiski ietverošs un plaši diskutēts ar sadarbības partneriem un dod mandātu kapitālsabiedrībai darboties konkrētā jomā, tai skaitā, iesaistīties pētniecībā un attīstībā, uzņemties riskus, strādāt eksporta tirgos un tas ir spiediens, lai šīs kapitālsabiedrības to arī īsteno un tanī brīdī nevajadzētu būt tā, ka katra darbība tiek vērtēta no kādu administratīvo institūciju puses un tiek apšaubīta. Apšaubīt vajadzētu tad, kad ir kādas izpaušmes, kad kompānijas nodara kaitējumu kādam konkrētajam tirgum, tad tiek vērtēts Konkurences likumā noteiktajā izskatīšanas kārtībā. Piedāvājums ir līdzsvarots, uztverot to redzējumu, kad mazāks tas kaitējums lokālajam tīklam ir krietni mazāks, kad kapitālsabiedrība darbojas eksporta tirgos. Faktiski tas koncepts ir tāds, ka skaidri nodalās izpaušme un nodoms, tanī brīdī, kad tiek

dibināta kapitālsabiedrība. Aicinām tās puses, kas ir bijušas diezgan kategoriskas pret šo līdzšinējo regulējumu, kas ir Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā ietverts, izteikt savu viedokli.

R.Kronbergs: Šodien mēs uz sanākumi uzaicinājām Saeimas deputātus, Baltijas korporatīvās pārvaldības institūta pārstāvjus, M.Vainovska kungu, padomes locekļus un mana doma un vēlme bija, ka mēs pirms grozījumu Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā virzīšanas, gribētu uzklaut Saeimas deputātu viedokli un ļoti gribētu, ka uzaicinātie – M.Vainovska kungs un Daiga Auziņa – Melnalksne, pasaka kādu ievada vārdu par nepieciešamo grozījumu būtību, jo šobrīd ir plašas diskusijas Saeimā atvērtas un mediju telpā. Mans ierosinājums darba kārtībai būtu padiskutēt par šo esošo situāciju un tad izskatīt jau konkrēti piedāvāto grozījumu redakciju.

O.Burovs: Paldies par uzaicinājumu, deputāti var runāt vienmēr, bet šoreiz no sākuma es gribu paklusēt, gribu saprast visas pozīcijas, ņemot vērā, ka Valsts pārvaldes iekārtas likuma grozījumiem noteikti Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija būs atbildīga. Es izteikšos, bet mazliet vēlāk.

S.Ābrama: Paldies par uzaicinājumu, es pilnīgi pievienojos O.Burovam un uzklautu pārējo viedokli jo vairāk, lai tā nebūtu tāda mana pozīcija, jo es es biju arī pie šī regulējuma tapšanas. Kāpēc mēs runājam par kapitālsabiedrībām? Problēma ir tā, ka mūsu valstī kapitālsabiedrības ir ļoti daudz, ļoti spēcīgas un tās tirgū rada nevienmērīgu līdzsvaru sadalījumu. Ja kapitālsabiedrības netiek kaut kādā veidā uzraudzītas, pārraudzītas tad konkurence var pazust pārējā tirgus daļā, jo te ir nesamērīgs samērs (lielās kapitālsabiedrības un mazie spēlētāji). Esmu iepazinies ar prezentācijām un labrāt uzklautu LRTK un M.Vainovska viedokļus. Es pēdējos gadus neesmu dzirdējusi par publisku personu kapitālsabiedrību vai konkurences neitralitātes pārkāpumiem. Jūnijā Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijā tika šīs sarunas sāktas un mēs devām Ministru kabinetam uzdevumu, ja nemaldos izpildes termiņš bija novembris, izvērtēt visu pušu viedokļus.

G.Liepiņš: Komisijā arī ejam cauri ciklam, kad izskatām kapitālsabiedrību lietderību un esam konstatējuši, ka to ir par daudz un pēc būtības vienai daļai kapitālsabiedrību nevajadzētu pastāvēt vispār. Vajadzētu ierobežot jaunu kapitālsabiedrību rašanos vai esošo reorganizāciju. Kapitālsabiedrības dibināšanas pamatā nevar būt apstākļi, ka nepieciešams nodrošināt lielāku atbildību.

M.Vainovskis: Es pārstāvu Ārvalstu investoru padomi, kur esmu valdes loceklis, kur arī šis jautājums ir diskutēts, patiesībā tas ir diskutēts ar daudzām pusēm. Valsts un sabiedrības intereses jābūt sabalansētām, bet jautājums ir par izpildījumu. Šobrīd situācija ir tāda, ka valsts pati negūst jēgpilnu labumu dēļ regulējuma un ne īsti mēs ļaujam caur eksportu un inovācijām attīstīties biznesiem un arī tas ir šķērslis ieiešanai biržā. Tas ir vispārīgi runājot un tagad detalizētāk. Par to korporatīvo pārvaldību runājot, mēs esam tik daudz laika pavadījuši kopīgi strādājot, veidojot normatīvo regulējumu gan tās labās pārvaldības prakses. Ņemot vērā starptautisko praksi, vispareizāk būtu ļaut kapitālsabiedrībām darboties vispārējā stratēģiskā mērķa sasniegšanai, kuru nosaka attiecīgi Ministru kabinets valsts kapitālsabiedrībām un pašvaldības dome, kuru nosaka pašvaldības kontrolētajām kapitālsabiedrībām. Konkurences neitralitātes apstākļos nedrīkst nodarboties ar šķērssubsīdijām, nedrīkst radīt šķēršļus privātajām kapitālsabiedrībām un jebkādā citā veidā ietekmēt konkurences apstākļus tirgū, izejot no tā tikai, ka tā ir valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrība, bet visādi citādi tas ir tirgus dalībnieks, kurš darbojas savu stratēģisko mērķu sasniegšanai un aprobežot tā iespējas iegūt

jaunas kompānijas, iziet eksporta tirgos, veikt inovācijas nav īsti pamatoti. Tā ir mūsu pozīcijas būtība. Ja ir runa par konkrētām redakcijām, mūsu ieskatā, izskatot visu šo sarežģīto situāciju, būtu pamats atļaut šīm valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām strādāt savu stratēģisko mērķu sasniegšanai, kurš ir izgājis visus sietus un kuru Konkurences padome uzrauga tīri no pārkāpuma viedokļa.

Par klasifikāciju runājot, ļoti loģiski būtu, ja tiek identificētas komerciālās kapitālsabiedrības, kuras strādā tirgū konkurences apstākļos, kuras nav piefinansētas ne no valsts, ne no pašvaldības, nevienu eiro centu. Tad ir daļēji komerciālas kapitālsabiedrības, kuras saņem kaut kādas attiecīgi dotācijas savas darbības nodrošināšanai un tajā daļā ir ļoti loģiski kontrolēt kādēļ un kā valsts un pašvaldības līdzekļi tiek izmantoti, tur var noteikt ierobežojumus. Savukārt, trešajā daļā, kas ir pilnīgs tas sociālais raksturs, kur acīmredzot ir kultūra, izglītība, kur ir rekreācijas aktivitātes, tās jau nav kapitālsabiedrības. Tad tās ir vai nu aģentūras vai iestādes. Tad tādā veidā var samazināt kapitālsabiedrību skaitu. Igaunijā ir zem 200 valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības, Lietuvā, kas ir lielāk par Latviju ir zem 300 un mums ir 450. Tajā pašā laikā nevajadzētu visus mērīt ar vienu mēru un tiem pašiem ierobežojumiem, kas ir mazai pašvaldības kapitālsabiedrībai, nevajadzētu būt tādiem pašiem lielai valsts kapitālsabiedrībai, kā, piemēram, Latvenergo, kas strādā ar vienu un to pašu regulējumu.

S. Ābrama: Kas ir tas, kas ierobežo Latvijas kapitālsabiedrības iet eksporta tirgos? Kas ir tas, kas ierobežo? Varbūt Konkurences padome var sniegt savu viedokli?

M.Vainovskis: Ja mēs ejam M&A tirgos, vai te ir tirgus nepilnība, vai tas ir stratēģiskas nozīmes aktīvs [...] Nav. 2002. gadā šai pašā likumā mums bija atļauts darboties, ja tirgus nespēja nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā, ja tā ir dabiskā monopola nozare, stratēģiski svarīga nozare, jauna nozare, nozare, kuras infrastruktūras attīstībai nepieciešami lieli kapitālieguldījumi, nepieciešamība nodrošināt augstāku kvalitātes standartu (ar šo pēdējo tajā laikā bija noteiktas inovācijas). Tad 2015.gadā brutāli tika saīsināts uz trijiem nosacījumiem. Inovācijas izņēma, kapitālieguldījumus un jaunu nozari izņēma ārā. Igaunijā valsts nejaucas iekšā kapitālsabiedrību darbībā. Kapitālsabiedrības pašas darbojas, iet eksporta tirgos u.tml. Lietuvā, savukārt, uzņēmēji netic, ka valsts kaut ko noregulēs un viņi tā paši dara. Latvijā – mums ir kaut kur pa vidu tas, ka mēs ļoti paļaujamies, ka valsts kaut ko kazuistiski kaut ko noregulēs biznesā un tas nav labi ne vienā, ne otrā gadījumā. Tāpēc mūsu rekomendācija būtu valstij, drusku atkāpties un ļaut konkurences padomei kontrolēt. Nevajag radīt papildus birokrātisko slogu.

J.Gaiķis: Pēdējos četros gados neviens nav vērsies pie Konkurences padomes ar lai konsultētos par iešanu eksporta tirgos, varbūt, izlasot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta pirmo daļu, neviens nav uzdrošinājies. Mūsu ieskatā, konsultēšanās ir ļoti laba lieta, jo, ja nonākam līdz konkurences pārkāpumu procesam – tie ir ļoti smagi un dārgi. Konsultācijas procesā mēs jau esam iepazīnušies ar lietu, sakārtojuši un kad ir sūdzība, mums ir ļoti viegli atbildēt un tur nav tas pārkāpums konstatējams.

P.Vilks: Šī diskusija parāda, ka likums tiek interpretēts neviendabīgi un bieži vien kapitālsabiedrību pārvaldības institūcijām – valdēm ir vienkāršākais biežāk neuzņemties risku un agresīvi viņiem nēstartēt eksporta tirgos un šādās situācijās likums ir viņiem atbalstošs. Tādējādi kapitālsabiedrība nevairo savu vērtību, mēs negūstam ienākumus no eksporta un mēs saprotam, ka kapitālsabiedrībai ir uzlikti ierobežojumi, bet nekādā mērā, kad Ministru kabinets

dod mandātu un nosaka vispārējo stratēģisko mērķi, piemēram, Latvergo ir noteikts pienākums darboties eksporta tirgos – Latvija, Lietuva, Igaunija un arī Polija. Tā kā tas nav ierobežojošs un tad, kad uzņēmums dibina meitas sabiedrību, tam ir pienākums skatīties vai nu 88.pantu vai vispārējo stratēģisko mērķi, kas ir bijis deleģējums no augstākās lēmējinstiūcijas un primāri tad būtu jāskatās, kāds būtu deleģējums ietverts vispārējā stratēģiskajā mērķī. Šāds skaidrs nodalījums ir nepieciešams, kur Konkurences padome darbojas ar izpausmēm un šis likums darbojas kā vadlīnija attiecībā uz kapitālsabiedrību dibināšanu un pārvērtēšanu, lai nebūtu atrunas vai riska neuzņemšanās tai brīdī, kad tas ir jāuzņemas. Strādājot ar pētniecību un inovācijām risks ir jāuzņemas, ir jābūt pietiekami agresīviem.

E.Valantis: Man būtu priekšlikums nevis uzdot katram jautājumus, bet konkrēti, kāds ir piedāvājums vai redzējums, vai mēs, piekrītam, vai nepiekrītam piedāvātajai redakcijai, un ar kādiem argumentiem.

D.Auziņa-Melalksne: Korporatīvās pārvaldības kodeksā ir punkts, kas nosaka, ka uzņēmumam ir izveidota aktuāla stratēģija, kurā noteikti uzņēmuma mērķi un virzība uz ilgtermiņa vērtības pieaugumu. Tas, manuprāt, ir mērķis, kas raksturīgs gan privātiem un vajadzētu būt gan valsts gan pašvaldību uzņēmumiem. Latvijā ir tāda situācija, ka ir ļoti daudz valstij piederoši uzņēmumi un viens no galvenajiem uzdevumiem valstij ir uzvesties kā labam un gādīgam saimniekam un strādāt pie tā, lai šie uzņēmumi patiešām pelnītu un attīstītos un mūsdienās tas nozīmē to, ka ir jāiet šajos eksporta tirgos un jāattīsta inovācijas. Vienmēr ir jautājums un debate vai likumdošana to atļauj vai aizliedz, *de facto* tas nenotiek un to mēs redzam, cik zemi ir izaugsmes tempi Latvijā un mēs redzam, ka mēs hroniski gadiem atpaliēkam no saviem kaimiņiem un man liekas, ka, ja šie grozījumi, ko Valsts kanceleja piedāvā, risina šo jautājumu, tad mēs vienkārši nevaram atļauties viņus nepieņemt, jo Latvijas valstij ir ļoti daudz vajadzības, kas ir jāfinansē un nauda būs vajadzīga daudz – izglītība, kultura, slimnīcas, iekšlietas un aizsardzība un tā mēs varam turpināt šo uzskaitījumu, tādēļ ir svarīgi pieņemt šos grozījumus un iet uz priekšu un risināt jau nākamās problēmas, kas rodas.

M.Pūķis: Es grozījumus atbalstu, man šaubas par visiem pantiem, bet tas sākotnējais uzstādījums, kas sākumā ir uzrakstīts ir labs. Tas uzlabos situāciju, tomēr vēršu uzmanību, ka neitralitātes principa pieeja ir jāievēro vienoti kā uz publiskām tā uz privātām kapitālsabiedrībām. Privātā kapitālsabiedrība var darīt visu un tas ir pareizi, tomēr šeit ir jābūt stingrākai uzraudzībai, kur valsts un pašvaldību kapitālsabiedrība laužās tirgū, kur ir arī privāta interese vai arī otrādi ir tomēr lielākas izvēles iespējas tajos gadījumos, kad jūs esat paši atbildīgi kā publiska persona un nāk iekšāprivātie un viens un tas pats un tas te nav izstrādāts un turpmāk ar to ir jānodarbojas. Ir stereotips, ka nedrīkst būt šķērssubsīdijas, bet no kurienes tad veikt inovācijas un lai uzņemtos riskus ar inovācijām nauda no kaut kurienes ir jāņem un ne vienmēr tas ir ietilpīgi. Tā kā nu tā vienkārši vieniem aizliegt un otriem neaizliegt ir patiesībā jādarbojas pretējā virzienā, varbūt vienādāki noteikumi un tad, kad patiešām pārkāpj tos konkurences noteikumus, tad arī vienādi sodīt.

G.Oškāja: Jebkurai kapitālsabiedrībai ir mērķis pelnīt. Protams, jābūt stratēģijai, jādoma par izaugsmi, kā attīstīties un mēs ļoti daudz par to runājam, ka gribētos, ka valsts kapitālsabiedrības strādā tā kā privātās. Valsts kapitālsabiedrībām nez kāpēc viss neizdodas kā privātajām. Un tur ir vairāki iemesli, tādēļ es aicinātu šos iespējamus grozījumus likumā skatīt kopā ar citiem, iespējams, nepieciešamiem grozījumiem citos likumos. Mūsu ieskatā viens no šķēršļiem ir pārlietu lielā birokrātija. Atlagojumam ir jābūt atbilstošam uzņēmuma

finansiālajām spējām, tam ir jābūt samērojamam ar darbinieku algām. Skaidrs, ka ir muļķīgi parādīt efektivizāciju caur darbinieku skaitu samazināšanu, mēs aicinātu vairāk padomāt par valdes un padomju nepieciešamību un skaitu, jo ir kapitālsabiedrības, kurās ir, kā piemērs, 30 darbinieki un ir valde un ir padome, tāpēc es aicinātu padomāt padomju skaitu, par kritērijiem un lietderību atsevišķos gadījumos. Vēl viens jautājums – padomāt par personālijām, kas var tikt izvirzītas un piedalīties konkursos, kuros tiek meklēti valdes un padomju locekļi, lai nodrošinātu iekšēju rotāciju, izaugsmes iespējas ilgstošiem darbiniekiem, ar zināšanām par nozari. Esam novērojuši, ka ir personas, kas staigā no viena konkursa uz otru un varbūt ir labi vadītāji, bet mūsu ieskatā būtu jābūt cilvēkiem, kuriem ir nozares zināšanas. Ieteikums salāgot valdē locekļus ar vadītāju pieredzi un cilvēkiem ar nozares zināšanām, nodrošinot iespēju izaugt no uzņēmuma iekšienes.

A.Grafs: Ja skatāmies laiku, kad Latvija stājās OECD un tika izveidota jauna likumdošanas bāze un tagad, tad rezultāti ir labi, atjaunojot padomes lielajās kapitālsabiedrībās kopējais darbinieku skaits ir mazāks par 10tk, tas nozīmē, ka uzņēmums skatās efektivitātes virzienā. Ja skatāmies vidējo kapitāla atdevi tā ir dubultojusies, ja mēs skatāmies iemaksas valsts budžetā caur dividendēm tās ir gandrīz divas reizes vairāk, ja skatāmies trīsgades posmu. Tātad kopumā taas ir nostrādājis. Tas par ko mums tagad jārunā ir amatu savienošana, par kapitālsabiedrību portfeli. Ir taisnība, ka Latvija ir vienīgā no OECD valstīm, kura kapitālsabiedrību skaits nav mazinājies. Ja mēs paskatāmies, ko dara Igaunija – reizi trijos gados pārvērtē un šobrīd arī vairākas kapitālsabiedrības tiek virzītas atsavināšanai, jo privātais sektors to var nodrošināt. Latvijas pieeja visu laiku ir bijusi – atrodam argumentus, lai būtu *status quo*. Turpinot M.Vainovska un Daigas teikto, mēs nevaram turpināt tā, ka kapitālsabiedrību skaits vēl pieaug ar ietekmi vietējā tirgū. Tam uzsvaram ir jābūt uz to, ka tās, kas ir komerciālas kapitālsabiedrības var attīstīt savu darbību eksporta tirgos un viens no argumentiem, kāpēc tas nenotiek, jo tā ir risku neuzņemšanās, jo ministrijām tas ir jāakceptē. Komerciāls un eksporta virziens ir stratēģiski svarīgs valstij, jo ja nav šie eksporta tirgi, tad nebūs šie valsts un pašvaldību kapitāla uzņēmumi, tad nebūs, kas mājās nesīs naudu. Ja tas izpildās un tas risks atmaksājas, tad tautsaimniecības uzrāviens būs ticamāks nekā, ja mēs ļaujam ar šo riska apetīti darboties tikai vietējā tirgū. Manā skatījumā ir ļoti pozitīvi, ka premjere šobrīd iesniegusi Tautsaimniecības komisijā grozījumus par šo uzņēmumu grupēšanu, arī gaidu definēšana ar uzsvāru uz eksporta tirgu komerciālajiem. Tas varētu dot tādu kā grūdienu kā finansēt investīcijas, jo tas nav tikai risks, bet tam ir nepieciešama arī nauda. Ja mums ir jānopērk uzņēmumi Lietuvā vai Igaunijā, tas nozīmē, ka ir jābūt finansēšanas avotam un tad rodas jautājums no kurienes tas rodas. Loģiski, ka tie būs struktūrfondi vai valsts budžets. Bet mēs noteikti gribam atbrīvot budžetu valsts prioritātēm, tāpēc izmantojam investoru finansējumu. Es piekrītu par valdes atlasēšanas procesu, vai atlasītajiem kadriem ir pieteikamas kvalitātes, kas iepriekš minēto var nodrošināt. Ieteikums padomāt par ārzemnieku iespējām būt uzņēmumu padomēs, kā labs piemērs ir Igaunija, kur Ignitis padomē ir Dānijas pilsonis ar attiecīgu pieredzi. Patreiz viss strādā labi, nebūtu labi atgriezties laikā, kad publiskas kapitālsabiedrības iesaistījās it visā (Rīgas domes piemērs) un tad Valsts kontrole nāca klajā ar skaļiem paziņojumiem. Neatgriežamies tur atpakaļ un neaktualizējam padomes likvidēšanas stāstu, jo padome ir buferis, kas spēj izaicināt valdi un kas arī spēj nodrošināt šo komunikāciju ar ministrijām, lai nebūtu šī nepamatotā politiskā ietekme. Par padomes locekļu skaitu, ja salīdzinām ar līdzīgiem uzņēmumiem, piemēram, Lietuvā mums ir minimāls skaits. Par grozījumiem – mums ir jāvirzās uz priekšu.

J.Endziņš: Esam diezgan daudz bijuši aktīvi par tēmu privātais kapitāls un publiskais kapitāls. Šobrīd Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā ir valsts un pašvaldību

kapitālsabiedrību pastāvēšanas pamatojuma noteikumi – kuros gadījumos vispār ir pamats un ir vai nav. Šo pēc būtības nevajadzētu mainīt un tas arī netiek darīts un pie tā arī vajadzētu palikt. Iespējams, vajag papildināt ar vienu punktu, kas nosaka, ja tiek dibināts eksportam, bet aiziet prom no konceptuālā pamatojuma, mēs nepiekritīsim un pie tā arī paliksim. Otra lieta, ja esam konstatējuši, ka publiskai personai pamats ir ar stratēģisku lomu, tad ir jāveido tiesiskais regulējums tā, lai ļautu šīm kapitālsabiedrībām strādāt. Valsts kanceleja noteikti zina, kam būtu jābūt regulējumā, lai piemēram, Latvenergo nebūtu problēmas nopirkt meitas uzņēmumu, piemēram, Igaunijā. Ja tas ir stratēģiskajā mērķī, tas atbrīvo rokas. Kas ir īsti tas, kas šobrīd aizliedz eksportēt? LRTK ir par ieašanu inovāciju un eksporta virzienā. Jāskatās arī biržas virzienā, bet tad noteikti uzņēmumu jāvērtē. Mēs līdzdalības izvērtējumos mēs redzam, ka uzņēmums ir veidots ar stratēģisku virzienu, bet rīcība ar laiku ir aizgājusi ne tajos virzienos, kur privātais var nodrošināt tirgu un tas nelabvēlīgi ietekmē tirgu un konkurenci. Atzinumi daudzos gadījumos paliek bez ievērbas. Šajā situācijā prasītos risinājums, ko šajās situācijās, lai dara. Vēl gribētu pieminēt par pašvaldību šiem saimnieciskajiem uzņēmumiem, kuriem pašā pamatā nav peļņas gūšana, ieteikums šim uzdevumam “atvērt” un aktualizēt Publisko aģentūru likumu, iedodot efektīvu starta formu, kas būtu starp kapitālsabiedrību, kam ir tas mērķis peļņas gūšana un valsts iestādi (publisko aģentūru). Tas mums nošķirot komercsabiedrības no citiem.

E.Liepiņš: Piedāvātā Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta redakcija konceptuāli ir atbalstāma un tas ir solis uz priekšu, tomēr formulējumos es saskatu plašu interpretāciju un iespēju uz politisko izšķiršanos dibinot vai nedibinot un tomēr tos argumentus varēs pievilkt vienam vai otram gadījumam par labu. Attiecībā uz konkrētiem priekšlikumiem – ir vārds “pamatdarbība” un tā doma ir tāda, lai kapitālsabiedrība varētu labāk attīstīties, nepieciešams veikt papilddarbības. Valstij ir ļoti daudz stratēģiskas kapitālsabiedrības un svarīga ir arī drošība un civilā aizsardzība un kapitālsabiedrības varētu būt būtiskas arī šādās situācijās un gadījumos. Jāļauj valsts kapitālsabiedrībām šajās interesēs arī attīstīt savas kompetences. Par kapitālsabiedrību klasifikāciju – tas ir ļoti labs priekšlikums, bet to vajadzētu pilnveidot, ņemot vērā to ieņēmumu un dotāciju sadaļu. Ir jāskatās arī monopolstāvokļa statuss. Vai Sadales tīkls ir komerciāla kapitālsabiedrība vai tomēr tas ir monopolstāvokļa dēļ. Ļoti labs piedāvājums no LRTK par Publisko aģentūru likuma pilnveidošanu. Un noteikti jāierobežo nekomerciālu kapitālsabiedrību dibināšana, izvērtējot citas juridiskas formas iespēju.

O.Burovs: Viennozīmīgi kapitālsabiedrību skaits ir liels. Kapitālsabiedrību padomju locekļu skaits un ieņemamie amati vairākās kapitālsabiedrībās ir atklāts jautājums. Vai atlases kompānijas darbojas atbilstoši, mās šaubas. Vai universitātes slimnīcām var būt viena padome, varbūt vajag. Es esmu par to, ka šobrīd nepieciešams pārskaitīt un atteikties no vairāk kapitālsabiedrībām un ja mēs runājam par eksportu, tad rezumējot, es uzskatu, ka visu ko var ir jānodod privātajam un lai tas ar to nodarbojas. Padomju skaitu un valdes locekļu, kur tas ir iespējams, nepieciešams ierobežot.

U.Biķis: Par konkrēto piedāvāto redakciju nav vienots viedoklis, tāpēc par to neizteikšos. Ir nepieciešams iet uz priekšu un stiprināt tos, kam jāveic kontrole.

S.Ābrama: Es arī atbalstu, ka iet eksporta tirgos, bet vai to vēl vajag ietvert grozījumos, nezinu. Es ieteiktu vēl paskatīties gan juridiski, gan pēc būtības. Te ir rakstīts, izstrādājot inovācijas. Ir Inovāciju likums, kas var pateikt, kādā veidā inovācijas finansē. Te jāskatās kopumā – kā no peļņas atvēlēt daļu inovācijām, kapitālsabiedrības jau sen runā, ka 10% vajadzētu atvēlēt, nezinu vai tas ir vai nav. Manuprāt, daudz kas piedāvātajā redakcijā ir lieks. No šī es nolasu, ka Konkurences padomei, katras kapitālsabiedrības dibināšana vai paplašināšanai nebūs jāvērtē,

bet tai pašā laikā ir ietverts, ka pakonsultējamies. Lasot, es īsti nesaprotu, ko Konkurences padome varēs rosināt, pēc Konkurences likuma 14.prim panta par konkurences neitralitātes pārkaņšanu vai pēc kādu. Lūdzu juridiski korektāk!

J.Gaiķis: Neitralitātes principi radīs neskaidrību. Un ieteikums tomēr atstāt to konsultēšanos ar Konkurences padomi, domājot perspektīvā. Mēs atradīsim veidu, kā palīdzēt citiem netraucēt.

E.Valantis: No pieredzes – labāk virzīt grozījumus pa nelielai daļai, tas būs saprotamāk. Kapitālsabiedrībām ir jādomā kā komersantiem, pakalpojumiem ir jābūt cenotiem, lai domātu par darbības efektivitāti. Kad mēs regulējumu skatāmies, mēs pievēršam uzmanību tam, lai mums ļautu strādāt tā kā strādā privātā sektorā. Tas ir ļoti kritiski, lai netiktu radīts birokrātiskais slogs. Mums ir jāizturas un jāstrādā tāpat, kā mēs redzam kā šeit Latvijā strādā Lietuvas, Igaunijas, Polijas vai Norvēģijas kapitālsabiedrība, kas ir publiskas personas dibināta. Lai attieksme būtu tāda pati un šobrīd, piedodiet, tāda attieksme nav. Par esošo piedāvājumu regulējumu – ņemot vērā pieredzi Latvenergo, mēs piekrītam, ka normu papildina ar eksportu, bet jautājums izvērtēšanai, vai ja jaunu kapitālsabiedrību publiska iestāde veido, tad mūsu izpratnē tā visas darbības ir jāveic un tam jāatbilst visiem šiem nosacījumiem, savukārt tajā brīdī, kad notiek paplašināšanās, katrai pakalpojumu papildināšanai, tas nav nepieciešams. Otrs ir regulējums, kas nosaka ar kādiem dokumentiem ir jāiet pie lēmuma pieņemēja (domes vai Ministru kabineta) un mūsu skatījumā nevajadzētu sarežģīt. Lēmumu vajadzētu pieņemt uz divu dokumentu pamata – ir biznesa plāns, no kura būtībā ir jāredz ir dzīvotspējīgs vai nav un vienlaicīgi būtu jāpievieno izvērtējums klāt, kas mums ir 88.pantā, zem kura tas pakrīt un kāpēc. Un attiecībā uz regulējumā piedāvāto redakciju atvasinātām publiskām personām, tur ir tāds papildinājums pielikts, ka nepārsniedz savas autonomās robežas. Pavisam nesen tika apstiprināts Izglītības likuma grozījumi, caur kuriem izglītības iestādes iet kapitālsabiedrību virzienā un man caur to rodas bažas, ka šāda veida pieraksts radīs pretrunas, jo tas varētu neatbilst autonomās kompetences robežām. Kopumā piekrītu Gaiķa kungam, ka neesam tikuši galā ar konkurences neitralitātes principu – to var pārkaņt kapitālsabiedrība un var pārkaņt publiskā iestāde. Arī ministrija to var pārkaņt, dodot kādam priekšroku ne tikai publiskai, bet arī privātai kapitālsabiedrībai. Ir jāsaprot, kura ir tā institūcija, kura seko līdzī – vai tā ir Konkurences padome, bet iestādi tā nevar sodīt. Ieteikums padomāt kā mēs attiecamies pret mūsu valsts publiskām kapitālsabiedrībām un citu valstu publiskām kapitālsabiedrībām, vai tiešām šai attieksmei ir jābūt dažāda?

J. Endziņš: Eksports ir atslēgas jautājums vispār Latvijas kontekstā. Vai Valsts kancelejai ir dati, cik no esošām publiskām kapitālsabiedrībām eksportē, kādi ir apjomi.

M.Vainovskis: Mūsu priekšlikums būtu kā ceturto Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta pirmajā daļā iekļaut stratēģisko mērķi.

Dz. Gasūne: Ir divi likumi ir Valsts pārvaldes iekārtas likums un Publiskas personas kapitālsabiedrības un kapitāla daļu pārvaldības likums, kur šobrīd ir sagatavoti diezgan plaši grozījumi un ir vispārējais stratēģiskais mērķis un ir ietverts arī tas, ko mēs minējām, tad ja ir nepieciešams izpildīt vispārējo stratēģisko mērķi, kuru apstiprinājusi augstākā lēmējinstiūcija, tad arī ir iespējams iegūt līdzdalību citās kapitālsabiedrībās un kas pašreiz tieši notiek Edmunda pieminētajā Latvenergo. Caur šī vispārējā stratēģiskā mērķa izpildīšanas nepieciešamību ir ietverts arī eksports, paplašināšanās Baltija un ārpus Baltijas, tāpat mums ir arī citām kapitālsabiedrībām, kur ir paplašināšanās, Pasažieru vilciens, piemēram, arī kultūras

kapitālsabiedrības, kur mums ir un notiek eksports – Parīzē mums ir izrādes. Tāpat arī citas kapitālsabiedrības.

J.Endziņš: Šo visu es saprotu, piedodiet, ka pārtraucu, bet gribētu redzēt kopējo bildi, lai saprastu, par kādiem apjomiem mēs runājam un kāda ir binance šajā sakarā. Lielais uzstādījums politiskajai valdībai, lai virzītos uz priekšu, ir jāsaprot šī kopējā fotogrāfija un kopumā būtu ļoti noderīgs.

Dz. Gasūne: Tad ir vienīgais mums informācija, cik paši ir snieguši informāciju savos pārskatos, ne visi norāda tik precīzu sadalījumu pa tirgiem. To mēs redzam tajā brīdī, kad mēs darbības rezultātus vērtējam. Apkopojam arī informāciju par inovācijām, bet, ja redzam, ka ir kāds segments, kur redzam, ka šo informāciju nepieciešams apkopot, mēs to noteikti varam darīt.

M.Pūķis: Priekšlikums ir labs, bet nerisina visu, bet daļēji risina divas aktualitātes, viena aktualitāte – kāpēc ir vajadzīgas – tās ir krīzes situācijas, ar ko privātais sektors netiek galā. Grozījumi ir pareizā virzienā. Par piedāvājumu samazināt kapitālsabiedrību ir divi varianti – viens atsavināt un otrs – reorganizēt – izveidot par aģentūru un šeit ir viena liela problēma, ko Latvija nespēj atrisināt – Publisko aģentūru likums. Iestādes slogs ir uzlikts kapitālsabiedrībai, kas ir nesamērīgs ar privāto jomu.

B.Kņigins: Kas ir konkurences objekts. Veselības nozarei tas ir cilvēkresurss un tai brīdī, ja mēs konkurējam ar kapitālsabiedrībām ar aģentūrām par cilvēkresursu, tad ir ļoti vienkārši saprotams, kurš tajā brīdī zaudēs, jo konkurēt ar brīvo tirgu, ar cilvēkresursu no valsts puses nekad nevarēs, jo valstij nekad nebūs tādu instrumentu, ar ko var reaģēt uz tādiem izaicinājumiem, līdz ar to ir jādodomā par alternatīviem pārvaldības veidiem.

P.Vilks: Diemžēl tā situācija ir izveidojusies tāda, ka “zem guļoša akmens ūdens netek” un mēs bieži redzam, ka mēs gribam izaugsmi, vērtības pieaugumu, bet liekam šķēršļus. Pēc šīs dienas sanāksmes izveidosim redakciju nedaudz precīzāku un pēc šodienas sanāksmes varam secināt, ka konceptuāli mēs ejam tajā virzienā, ka tiek nodalīti graudi no pelavām, atšķetinot to nodomu tanī brīdī, kad tiek veidotas kapitālsabiedrības un tiek izvērtēta viņu darbība no tās rīcības un izpausmes, kas tomēr ir vērtējama tajā brīdī, kad kapitālsabiedrība darbojas un varbūt tā situācija nav nemaz tik slikta, jo tās lietas nemaz nav tik daudz un tie strīdi ar privāto sektoru nav tik daudz bijuši, tādā veidā mēs arī noņemtu administratīvo slogu un Konkurences padomei pietiktu resurss vairāk lietu un sarežģītu strīdu izskatīšanai no tā ka tā prevencija jānodrošina arī pašās valdēs un padomēs, uzņemoties arī lielā mērā risku darboties, jo mandāts dibinot kapitālsabiedrību no lēmējorgāna puses tiek uzdots gan caur gaidu vēstuli, gan stratēģisko mērķi tiek uzdots un pietiekami ambiciozi. Sistēmiski tas ir sakārtojies un rezultāti uzlabojušies un mums jāiet uz to, ka ir kopējs guvums tautsaimniecībai. Viena tā joma bija inovācijas un esam to sākuši uzskaitīt un ir tā izaugsme kapitālsabiedrībās arī caur pētniecisko ieguldījumu inovācijās un attīstībā, radot produktus. Mēs nāksim ar priekšlikumu, kas būs sabalansēts, bet atbilstoši šodienas konceptuālajai diskusijai un tam, kam mēs esam vienojušies.

R.Kronbergs: Par laika grafiku. Valsts sekretāros vairāk ar šo jautājumu neatgriezāties, mēs precizējam redakciju, visus iepazīstinām un ejam uz valdību. Tālāk noteikti, tas tiks virzīts uz Saeimu, bet tas nenotiks ātrāk par janvāra sākumu. Bet man ir vēl viens jautājums zem darba kārtības 2.punkta – dažādi.

2. Dažādi

Ziņo: R. Kronbergs

R.Kronbergs: Mums kā Valsts kancelejai būtu priekšlikums, ka mēs uzlabojam un atjaunojam padomes sastāvu, iekļaujam tos, kas tur nav, iespējams, jāpapildina ar Baltijas korporatīvās pārvaldības institūtu un padomi pārstāvjiem un iespējams, ka mums vēl kāds jāpievieno. Turklāt iepriekšējā sastāvā mums Valsts kanceleja kā tāda nebija iekļauta Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomes sastāvā, iespējams, tas bija tāpēc, ka Pārresoru koordinācijas centrs bija kā atsevišķa iestāde, Pēteri, lūdzu izstāsti.

P.Vilks: Viens no padomes uzdevumiem bija uzraudzīt Pārresoru koordinācijas centra darbību un lai līdzsvarotu intereses no dažādiem kapitāla daļu turētājiem. Padome ir izaugusi par konsultatīvu padomi kapitālsabiedrību pārvaldības jomā un atbilstoši Ministru kabineta 2023. gada 4. jūlija noteikumu Nr. 358 "Valsts kancelejas nolikums" 3.5. apakšpunktam Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā un citos normatīvajos aktos noteiktos koordinācijas institūcijas uzdevumus pilda Valsts kanceleja, kas kopš 2023. gada 1. marta pārņēma Pārresoru koordinācijas centra funkcijas un uzdevumus. Abu institūciju apvienošanas mērķis bija saistīts ar valdības centra stiprināšanu. Mēs redzam to, ka šajā padomē Valsts kanceleja būtu jāiekļauj.

R.Kronbergs: Izdarot šos grozījumus, mēs arī gribētu, lai Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomi vadītu Valsts kanceleja. Šie grozījumi tiks sagatavoti un Jūs varēsiet piekrist vai nepiekrist, bet tāda būs mūsu iniciatīva.

Padome nolemj:

1. Valsts kancelejai:

- 1.1. Apkopot sniegtos priekšlikumus, sagatavojot grozījumus Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā redakciju izskatīšanai Ministru kabinetā.
- 1.2. sagatavot grozījumus Ministru kabineta 2015. gada 8. septembra noteikumos Nr. 518 "Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomes nolikums" Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomes locekļiem līdz nākamajai sēdei sekretariātā iesniegt informāciju par konkrētiem piemēriem Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta radītiem publisko personu kapitālsabiedrību komercdarbības šķēršļiem.

Sēdi slēdz plkst.13⁵⁰

Pielikumā:

Sēdes vadītājs (paraksts)* E. Valantis

Protokolētāja (paraksts)* L.Līne